

Lærerveiledning
Kartlegging av leseferdighet
Trinn 4 -5 på albansk

Üdhezim për mësues
Lexim përpilim
Shkalla e 4të dhe të 5të në gjuhen shqipe

Kartleggings av lese- og skriveferdighet på fjerde eller femte trinn på albansk	2
Bakgrunn for prøven	2
Prapaskena për provim	3
Når skal prøven tas, og hvilke elever bør ta dem?	4
Når læreren skal ta prøven	4
Kur duhet bërë provimi dhe cilët nxënës duhet ta bëjnë këtë provim?	5
Prøven for 4. eller 5. trinn	8
Provimi për shkallën e 4. ose të 5.	9
1. Ord til bilde	10
1. Fjalë për fotografi	11
2. Bilde til ord	12
2. Fotografi për fjalë	13
3. Lexo një tregim dhe përgjigju në pyetje mbi përmbajtjen	14
3. Å lese en fortelling og svare på spørsmål til innholdet	14
4. Përfundo tregimin! (Shkruaj vazhdimin e një tregimi)	15
4. Å skrive fortsettelsen på en fortelling	15
5. Për të shënuar në një vizatim atë se çka gjendet në tekst	17
Vlerësimi i punës me fletushkë	18
Vurdering av arbeidet med heftet	18
Retting og vurdering	19
Fasiter	22
Les videre	28
Schema e regjistrimit individual për shkallën e 4-të dhe të 5-të (Individuelt registreringsskjema for 4.-5. trinn)	31
Momentene for vurdering av elevteksten i delprøve 4: Përfundo tregimin (Fortsettelsesfortellingen)	31
Schema e regjistrimit për një grup nxënësish të shkallës së 4 dhe 5 (Registreringsskjema for en elevgruppe, 4.-5. trinn)	32
Referanser og litteratur	33

Kartleggings av lese- og skriveferdighet på fjerde eller femte trinn på albansk

Bakgrunn for prøven

Det er tidligere laget kartleggingsprøver for andre og tredje klassetrinn på albansk, somali, tyrkisk, urdu, vietnamesisk, spansk, kurdisk, persisk og arabisk. I lærerveiledningen for disse prøvene står det mye om bakgrunnen for kartleggingsprøvene og hvordan de er laget. Det er skrevet en lærerveiledning for andre og tredje klasse som både er på albansk og norsk, og den tospråklige læreren som vil bruke fjerde- eller femte-klasseprøven, anbefales å lese gjennom veiledningen for andre og tredje-klasseprøvene. Der står det blant annet forklaringer på hva som menes med dysleksi og mellomspråk. Det finnes også en ordliste for ord som kan tenkes å være ukjente for lærere som ikke har arbeidet med kartlegging.

Prøvene er utviklet som et prosjekt finansiert av Utdanningsdirektoratet (tidligere Læringssenteret). Prosjektets formål har vært å utvikle metoder og materiell for å finne tospråklige elever som risikerer å utvikle lese- og skrivevansker. Prøvene kan også brukes i en vurdering av leseferdigheter hos språklige minoritetselever som har fått leseopplæring på morsmålet. De norske kartleggingsprøvene: *Kartlegging av leseferdighet 3. og 5. klasse (1997)* har dannet mønster for kartleggingsprøven på 4. – 5. trinn. Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning (Lesesenteret, tidligere Senter for leseforskning) har hatt ansvaret for utviklingen av de norske prøvene. Prosjektleder, cand paed spec Liv Bøyesen, har hatt ansvaret for utviklingen av prøvene på forskjellige morsmål. Hun har tidligere hatt faglig tilknytning til Lesesenteret i arbeidet med prøvene, men er nå rådgiver ved Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO). Kartleggingsprøvene blir nå videreutviklet som Tiltak nummer 9 under Strategiplanen *Likeverdig utdanning i Praksis*. Det skal komme kartleggingsprøver på flere språk på andre og tredje, samt fjerde – femte trinn. Det blir nå laget prøver for kurdisk, persisk og tamil. Utdanningsdirektoratet har hovedansvaret for gjennomføringen av Strategiplanen og er oppdragsgiver.

Både Flutra Jerliua, Qamil Haklaj og Basri Trena har hver for seg oversatt deler av prøven, instruksjonene eller lærerveiledningen. De har kompetanse som tospråklige lærere, i tillegg til at Basri Trena er autorisert tolk. De har alle gitt verdifulle tilbakemeldinger.

Hovedgrunnen til utviklingen av prøvene på forskjellige morsmål er å sikre retten til tilpasset opplæring for språklige minoritetselever som trenger det. Å kjenne til elevenes leseutvikling på morsmålet er viktig for å finne ut om elevene kan ha spesielle lese- og skriveproblemer som for eksempel dysleksi. Et bilde av elevens lese- og skriveutvikling på morsmålet kan også være en nyttig tilbakemelding til den tospråklige læreren og skolen når lese- og skriveopplæringen på morsmålet vurderes. Er en elev kommet såpass langt i sin norskutvikling at det er tilrådelig å kartlegge denne elevens lese- og skriveferdigheter også på norsk, kan en sammenligning av resultatene gi skolen et sikrere grunnlag for å vurdere elevens lese- og skriveutvikling.

Tospråklig lærer må lese denne lærerveiledningen før hun eller han lar elevene ta prøven, og før han eller hun retter elevenes resultater. Lærerne må vite hvordan delprøvene skal tas, hva de skal si til elevene og hvordan resultatene skal bedømmes.

Prapaskena për provim

Përpara janë punuar provimit e verifikimit për klasën e dytë dhe të tretë në gjuhën shqipe, somaleze, turke, urdu, vietnameze, spanjolle, kurde, perse dhe arabe. Në udhëzimin për mësues për këto provime gjendet mjaft për prapaskenën për provimet e verifikimit dhe si janë punuar ato. Është shkruar një udhëzim për mësues për klasën e dytë dhe të tretë i cili është në gjuhën shqipe dhe në gjuhën norvegjeze, dhe mësuesi dygjuhësor i cili do të përdor provimin për klasën e katërt dhe të pestë, propozohet që të lexon udhëzimin për provimin e klasës së dytë dhe të tretë. Atje qëndrojnë mbi të gjitha edhe shpjegimet se çka mendohet me disleksi dhe gjuhën e mesme. Po ashtu gjendet edhe një fjalor me fjalë që mund të mendohet se janë të panjohura për mësuesit që nuk kanë punuar me verifikim.

Provimet janë zhvilluar si një projekt financiar nga drejtoria e Arsimit (përpara Qendra për mësim). Qëllimi i projektit ka qenë zhvillimi i metodave dhe materialeve për ti gjetur nxënësit dygjuhësor që rrezikojnë të zhvillojnë vështirësi në lexim dhe shkrim. Provimet po ashtu mund të përdoren në një vlerësim-verifikim të aftësive të leximit tek nxënësit nga minoritetet gjuhëtare që kanë marr mësim leximi në gjuhën amtare. Provimet e verifikimit në gjuhën norvegjeze: *Verifikimi i aftësive të leximit për klasën e 3 dhe klasën e 5* (1997) kanë krijuar një model për provimin e verifikimit për klasën e 4 dhe të 5. Qendra nacionale për mësim leximi dhe hulumtime leximi (qendra për lexim, përpara Qendra për hulumtim leximi) ka pasur përgjegjësinë për zhvillimin e provimeve në gjuhën norvegjeze. Udhëheqësi i projektit, kand. ped. spec. Liv Bøyesen, ka pasur përgjegjësinë për zhvillimin e provimeve në gjuhë të ndryshme amtare. Ajo ka pasur përpara lidhje profesionale me Qendrën për lexim në punim me provime, por tani është këshilltare pranë Qendrës nacionale për arsim shumë kulturor (NAFO). Provimet e verifikimit zhvillohen më tej si Masë numër 9 në Planin strategjik *Arsimi i barabartë në praktikë*. Do të vijnë provimet e verifikimit në shumë gjuhë për klasën e dytë dhe të tretë, si dhe për klasën e katërt dhe të pestë. Tani janë duke u punuar provimet për gjuhën kurde, persiane dhe tamile. Drejtorie e Arsimit ka përgjegjësinë kryesore për realizimin e Planit strategjik dhe është punëdhënësi i detyrës.

Flutura Jerliu, Qamil Haklaj dhe Basri Trena kanë përkthyer secili prej tyre pjesë të këtij provimi, instruksionet-udhëzimet ose udhëzimet për mësues. Ata kanë kompetencë si mësues dygjuhësor, dhe si shtesë Basri Trena është përkthyes i autorizuar shtetëror me studim për përkthyes. Të gjithë këta kanë dhënë mendime të dobishme rreth verifikimit.

Shkaku kryesor i zhvillimit të provimeve në gjuhë të ndryshme amtare është të sigurohet e drejta për mësimin e përshtatur për nxënës të minoriteteve gjuhësore që kanë nevojë për këtë. Për të njohur zhvillimin e leximit të nxënësve në gjuhën amtare është e rëndësishme për të gjetur nëse nxënësit mund të kenë probleme të posaçme në lexim dhe shkrim, si për shembull me disleksi. Një pasqyrë e zhvillimit të leximit dhe shkrimit të nxënësit në gjuhën amtare mund të jetë një porosi e dobishme për mësuesin dygjuhësor dhe shkollën kur të vlerësohet mësimi në lexim dhe shkrim në gjuhën amtare. Nëse një nxënës ka arritur aq larg në zhvillimin e aftësive në gjuhën norvegjeze dhe është e rekomandueshme të verifikohen aftësitë në shkrim e lexim edhe në gjuhën norvegjeze, një krahasim i rezultateve do ti jep shkollës një bazë të sigurt për vlerësimin e zhvillimit të aftësive në shkrim dhe lexim të nxënësi.

Mësuesi dy gjuhësor duhet ta lexoj këtë udhëzim për mësues para se ai ose ajo ta bënë provimin me nxënës, dhe para ai ose ajo të korrigjoj rezultatet e nxënësit. Mësuesit duhet ta dinë se si duhet bërë pjesët e provimit, çka do ti thonë nxënësit dhe si duhet të vlerësohen rezultatet.

Når skal prøven tas, og hvilke elever bør ta dem?

Skolen og læreren må vurdere om de tror elevene er kommet langt nok i lesing og skrivning på morsmålet, til å gjennomføre prøven. Fordi leseopplæringen på morsmålet varierer så mye i forskjellige deler av landet, og variasjonen i elevenes ferdigheter er så stor, er dette en prøve som skal kunne brukes enten på fjerde eller femte trinn. Det anbefales at prøvene enten tas på slutten av fjerde klasse eller en eller annen gang i løpet av femte klasse. Å ta prøven tidlig i fjerde klasse er ikke å anbefale for andre elever enn dem som kommer til landet i løpet av skoletiden. Da er det bedre å ta prøven for tredje trinn som alt er tilgjengelig på albansk. Er eleven kommet relativt kort, og en har mistanke om spesifikke vansker, er det også tilrådelig å starte med andre¹ - * eller tredjeklasseheftet på albansk. Prøven med den lengste teksten, kalt Përpak, ser ut til å være vanskelig mange av elevene i fjerde klasse. Det anbefales å ta denne delprøven på femte trinn for elever som er født her.

Det er en forutsetning at elevene har fått leseopplæring på morsmålet. I Norge er albansk et minoritetsspråk. Minoritetsspråk er sårbare i forhold til videreutvikling. Antallet timer eleven har fått til lese- og skriveopplæring på minoritetsspråket, gir store utslag (større utslag enn for majoritetsspråket). Har en elev bare fått en halv eller en time i uka til lese- og skriveopplæring på morsmål, er det å vente at lese- og skriveutviklingen på morsmålet vil gå langsomt. Da kan lave skårer sannsynligvis heller forklares med opplæringstilbudet enn med spesielle vansker som for eksempel dysleksi hos eleven.

Når læreren skal ta prøven

Ting læreren og elevene trenger

Læreren trenger: **en stoppeklokke med sekundviser**

Elevene trenger: **hvert sitt prøvehefte**, der læreren har satt navnet og **en rød eller blå fargeblyant**. Elevene vil også ha bruk for et ekstra ark, gjerne fargeark som gjør at de ikke kan lese på oppgavene mens læreren forklarer hva de skal gjøre. Når de skal arbeide selv, tar de vekk arket. Elevene kan videre tegne på arket dersom de blir tidlig ferdige. Elevene skal helst bruke fargeblyant fordi det er lettere å rette, og fordi de ikke skal begynne å viske. Det tar mye tid. Vil de forandre noe, setter de bare en strek over det de vil ha vekk, og setter et nytt kryss, skriver på nytt eller setter en ny pil der det er aktuelt. Det kan være enkelte elevene synes det er ubehagelig å skrive fortsettelsesfortellingen med fargeblyant, og da er det ikke noe i veien for å la dem bruke vanlig blyant. Men for de øvrige delprøvene er det best at de bruker fargeblyant.

¹ . I stedet for å skrive første og siste bokstav i et ord, slike elevene blir bedt om på andreklassetrinnet, kan elever på høyere trinn bli bedt om å skrive ordene i sin helhet. Det vil gi et fyldigere bilde av elevens utvikling av språklyder og deres forståelse av forholdet mellom språklyder og bokstaver.

Kur duhet bërë provimi dhe cilët nxënës duhet ta bëjnë këtë provim?

Shkolla dhe mësuesi duhet ta vlerësojnë se a mendojnë ata që nxënësi ka arritur mjaft larg në lexim dhe në shkrim në gjuhën amtare për ta realizuar këtë provim. Pasi që mësimi në gjuhën amtare ndryshon shumë në pjesët e ndryshme të vendit, dhe ndryshimi në aftësitë e nxënësve është aq i madh, ky është një provim që mund të përdoret në klasën e katërt ose në klasën e pestë. Propozohet që provimet të bëhen në fund të klasës së katërt ose një herë gjatë klasës së pestë. Për ta bërë provimin në fillim të klasës së katërt nuk është e preferuar për nxënësit tjerë pos atyre që vijnë në Norvegji gjatë kohës së shkollimit. Atëherë është më mirë të bëhet provimi për klasën e tretë e cila është në gjuhën shqipe. Nëse nxënësi është një kohë të shkurtër në vend, dhe ka dyshim në vështirësi të posaçme, është po ashtu e rekomandueshme të fillohet me fletushkën për klasën e dytë² ose për klasën e tretë në gjuhën shqipe. Provimi me tekstin më të gjatë i cili quhet Përpak, duket se është i vështirë për shumicën e nxënësve të klasës së katërt. Propozohet të merret kjo pjesë e provimit në klasën e pestë për nxënësit që kanë lindur këtu.

Është një parakusht që nxënësit kanë marrë mësim në lexim në gjuhën amtare. Në Norvegji gjuha shqipe është një gjuhë minoritare. Gjuhët minoritare janë të ndjeshme në lidhje me zhvillimin e mëtejshëm. Numri i orëve që iu është dhënë nxënësve për mësim në lexim dhe shkrim në gjuhët e minoriteteve, tregon pasojë të madhe (pasojë më të madhe se për gjuhën e shumicës). Nëse një nxënës ka marrë një gjysmë ore ose një orë në javë për mësim në lexim dhe shkrim në gjuhën amtare, është për të pritur se zhvillimi i leximit dhe shkrimit në gjuhën amtare do të shkojë ngadalë. Atëherë rezultatet e ulëta mund të sipas të gjitha gjasave shpjegohen më së miri me ofertën e mësimi përpara se me vështirësi të posaçme si për shembull disleksia te nxënësi.

Kur mësuesi duhet ta bëjë provimin

Mësuesit i duhet: **një kronometër me tregues sekondash**

Nxënësve ju duhet: **secilit një fletushkë provimi**, ku mësuesi e ka shënuar emrin dhe **një laps me ngjyrë lëkuqe ose të kaltër**. Nxënësit po ashtu do të kenë nevojë për fleta letre ekstra, më së miri fletë letre me ngjyra që e bënë që ata të mos lexojnë detyrat derisa mësuesi të shpjegojë se çka duhet të bëjnë. Kur ata duhet të punojnë vetëm e largojnë fletën. Nxënësit mund të vizatojnë në fletë nëse përfundojnë provimin para kohës. Është e dëshirueshme që nxënësit të përdorin laps me ngjyra sepse është më lehtë të korrigjohen, dhe sepse ata të mos fillojnë me fshirë në fletushkë. Kjo merr shumë kohë. Nëse dëshirojnë të ndryshojnë diçka, e vendosin një vijë mbi atë që dëshirojnë ta largojnë, dhe vendosin një kryq të ri, shkruajnë edhe një herë ose vendosin një shigjetë aty ky është aktuale. Mund të ndodhë që disa nxënësve tu duket e pakëndshme për të shkruar tregimin vazhdues me laps me ngjyrë, dhe nuk është kurrfarë pengese për ti lënë ta përdorin lapsin e thjeshtë. Por në pjesët tjera të provimit është më së miri që ata të përdorin laps me ngjyrë.

² Në vend se ta shkruaj shkronjën e parë dhe të fundit në një fjalë, sikur se nxënësit e klasës së dytë luten ta bëjnë, nxënësit e niveleve më të larta luten të shkruajnë fjalët e plota. Kjo do të jep një pasqyrë të plotë të zhvillimit të tingujve fonetik te nxënësi dhe kuptimi i marrëdhënies në mes të tingujve fonetik dhe shkronjave.

Hva får elevene vite før de starter?

Elevene får først vite hva som skal skje, hvordan de skal arbeide og hvordan de kan rette feil. Så kommer instruksjonen til hver delprøve. Instruksjonen skal først og fremst foregå på albansk. Det kan være nødvendig med noen forsiktige omformuleringer til elevenes talespråk der en tror de kan ha problemer med standardspråklige formuleringer. Instruksjonene til øveoppgavene skal bli sagt to ganger. Dersom noen elever trenger enda flere gjentakelser etter dette, bør læreren merke seg hvilke elever det er som trenger gjentakelse.

Det løse arket brukes til å skille øveoppgavene fra de andre oppgavene. Det er viktig å vise elevene at noen av delprøvene går over flere sider. De må ikke stoppe opp etter første side. Men de skal vente når de er ferdige med en delprøve, og eventuelt tegne på arket.

Etter den siste delprøven er det satt inn et spørreskjema til elevene. Det står både på albansk og norsk. Når elevene er ferdige med den siste delprøven, skal de svare på disse spørsmålene om lesevaner, på det språket som passer dem best.

Aller sist står tre ansikter der elevene kan krysse av for hvordan de synes det var å arbeide med denne prøven.

Hva læreren sier (på albansk):

Når elevene har fått utdelt ark, fargeblyanter og prøvehefter, forteller læreren hva som skal skje. Læreren bruker morsmålet:

Du har nå fått et hefte, et ark og en fargeblyant. Men du skal vente med å bla til jeg sier fra. Snart skal vi se på bildene og gjøre noen oppgaver, men først skal jeg fortelle deg hva du skal gjøre. Jeg kommer hele tiden til å fortelle hva du skal gjøre. En del av det vi skal gjøre, ligner på ting du har gjort før, enten på albansk eller på norsk. Du skal først lese ord og finne riktig bilde og så sette kryss. Senere skal du lese en fortelling og svare på spørsmål etter hvert. Da setter du også kryss. Så skal du skrive på en fortelling og til slutt tegne sirkler og piler. Du vet hva sirkler og piler er? (Læreren tegner en sirkel og en pil på tavla). Jeg skal si det mer nøyaktig når vi kommer til hver nye delprøve.

Du skal vite at hvis du skriver feil, skal du ikke bruke viskelær. Det tar altfor lang tid. Du skal bare sette en strek over krysset, streken eller de ordene du ikke vil ha, og sette nytt kryss, ny strek eller skrive på nytt hvis du vil forandre noe.

Du skal få hjelp til de første oppgavene hver gang, men etter det, må du jobbe helt selv. Du skal ikke begynne på oppgavene før jeg sier fra. Da sier jeg: Begynn! Jeg sier også stopp når tiden er ute. Det er mange oppgaver. Hvis det er noe du ikke finner eller ikke klarer, går du videre til neste oppgave. Men prøv først. Hvis du blir ferdig med de oppgavene vi holder på med, og det står stopp, må du vente til jeg sier at vi skal gå videre. Du kan tegne så lenge. Slik skal vi arbeide til vi er ferdige med heftet. Når alle skal jobbe selv, er det viktig å ikke snakke høyt eller forstyrre andre.

Çka duhet treguar nxënësve para se të fillojnë provimin?

Nxënësit më së pari kuptojnë se çka do të ndodhë, si do të punojnë ata dhe si mund ti përmirësojnë gabimet. Pastaj vjen udhëzimi për secilën pjesë të provimit. Udhëzimet në rend të parë do të zhvillohet në gjuhën shqipe. Do të jetë e nevojshme me disa riformulime të kujdesshme në gjuhën gojore të nxënësit aty ku dikush mendon se ka probleme me formulimet standarde të gjuhës. Udhëzimet për detyrat ushtruese do të thuhën dy herë. Nëse disa nxënës kanë nevojë për më shumë përsëritje pas kësaj, duhet mësuesi të vërej se cilët nxënës janë që kanë nevojë për përsëritje.

Fleta e lirë përdoret për të ndarë detyrat ushtruese prej detyrave tjera. Është e rëndësishme të tregohet nxënësve që disa nga pjesët e provimit janë në shumë faqe. Ata nuk duhen të ndalen pas faqes së parë. Por ata duhet të presin kur kanë përfunduar një pjesë të provimit dhe eventualisht të vizatojnë në fletë.

Pas pjesës së fundit të provimit është vendosur një pyetësor për nxënësit. Është në gjuhën shqipe dhe në gjuhën norvegjeze. Kur nxënësit ka përfunduar pjesën e fundit të provimit, do të përgjigjen në këto pyetje për shprehitë e leximit, në atë gjuhë që është më e përshtatshme për ta.

Në fund janë tri fytyra ku nxënësit do të vendosin një kryq për atë se si mendojnë ka qenë me punuar me këtë provim.

Çka thotë mësuesi(në gjuhën shqipe)

Kur nxënësit i është ndarë fleta e letrës, lapsat me ngjyra dhe fletushka e verifikimit, mësuesi shpjegon se çka do të ndodhë. Mësuesi përdor gjuhën amtare:

Tani ke marr një fletushkë, një fletë letre dhe një laps me ngjyrë. Por ti duhet të presësh për të shfletuar derisa sa të them unë. Së shpejti do ti shohim fotografitë dhe të bëjmë disa detyra, por së pari do të tregoj se çka duhet të bësh. Unë do të tregoj tërë kohën se çka duhet të bësh. Një pjesë nga kjo që do të bëjmë i ngjanë asaj që e ke bërë përpara, ose në gjuhën shqipe ose në gjuhën norvegjeze. Ti duhet së pari të lexosh fjalët dhe ta gjesh fotografinë e saktë dhe ta shënosh një kryq. Më vonë duhet ta lexosh një tregim dhe të përgjigjesh në pyetje dalëngadalë. Po ashtu shëno kryq. Pastaj do ta shkruash në një tregim dhe në fund të vizatosh rrathë dhe shigjeta. Ti e din se çka është rrethi e çka është shigjeta? (Mësuesi e vizaton një rreth dhe një shigjetë në tabelë). Unë do të them më saktësisht kur të arrijmë te çdo pjesë e re e provimit.

Ti do ta dish se nëse shkruan një gabim, nuk do të përdorësh gomë. Ajo merr shumë kohë. Ti vetëm vendos një vizë mbi kryqin, vizën ose mbi ato fjalë që nuk dëshiron ti mbash, dhe vendos një kryq të ri, vizë të re ose shkruaj prej fillimit nëse dëshiron të ndryshosh diçka.

Do të jepet ndihmë çdo herë gjatë detyrave të para, por pas kësaj, duhet të punosh krejt vetëm. Ti nuk do të fillosh të bësh detyra para se të them unë. Atëherë unë them: Fillo! Unë them po ashtu ndalu kur koha ka përfunduar. Janë shumë detyra. Nëse është diçka që nuk e gjen ose nuk mund ta bësh, vazhdo më tej në detyrën tjetër. Por mundohu së pari. Nëse i përfundon detyrat që jemi duke i bërë, dhe atë shkruan ndalu, ti duhesh me pritë deri sa të them që të vazhdojmë. Mund të vizatosh deri atëherë. Kështu do të punojmë deri sa ta mbarojmë tërë fletushkën. Kur të gjithë punojnë individualisht, është e rëndësishme të mos bisedoni me zë të lartë dhe të mos pengoni tjerët.

Prøven for 4. eller 5. trinn

Å gjennomføre ett hefte, tar omtrent en klokke time. Det kan være lurt å legge inn en pause omtrent halvveis i kartleggingen. Da blir ikke elevene så slitne.

Delprøvene er:

1. Å finne riktig bilde til et skrevet ord - elevene får **3 minutter**.
2. Å finne riktig ord til et bilde - elevene får **3 minutter**.
3. Å lese en fortelling og svare på spørsmål til innholdet - elevene får **10 minutter**.
4. Å skrive fortsettelsen på en fortelling – elevene får **10 minutter** etter at starten på fortellingen er lest høyt.

Å markere på en tegning hva som står i teksten – elevene får **10 minutter**.

Etter den siste delprøven er det, som nevnt foran, satt inn et spørreskjema til elevene. Det står både på albansk og norsk. Når elevene er ferdige med den siste delprøven, skal de svare på disse spørsmålene om lesevaner, på det språket som passer dem best.

Aller sist står tre ansikter der elevene kan krysse av for hvordan de synes det var å arbeide med denne prøven.

Provimi për shkallën e 4. ose të 5.

Për të realizuar një fletushkë duhet përafërsisht një orë(60 minuta). Do të e qëllueshme për të vënë një pauzë përafërsisht në gjysmën e verifikimit. Ashtu nxënësit nuk do të jenë shumë të lodhur.

Pjesët e provimit janë:

1. Për të gjet nxënësit fotografinë e duhur për fjalën e shkruar - nxënësve u jepen **3 minuta**
2. Për të gjet nxënësit fjalën e duhur për fotografinë e dhënë – nxënësve u jepen **3 minuta**
3. Për të lexuar një tregim dhe për tu përgjigjur në pyetje – nxënësve u jepen **10 minuta**
4. Përfundo tregimin– nxënësve u jepen **10 minuta**
5. Për të dalluar në një vizatim se çka është në tekst – nxënësve ju jepen **10 minuta**

Pas pjesës së fundit të provimit është, siç është cekur edhe më parë, një pyetësor për nxënësit. Ai është edhe në gjuhën shqipe edhe në atë norvegjeze. Kur nxënësit ta kanë përfunduar pjesën e fundit të provimit, do të përgjigjen në këto pyetje mbi vështirësitë e leximit, në atë gjuhë që u përshtatet më së shumti.

Në fund gjenden tri fytyra ku nxënësit mund të shënojnë një kryq mbi atë çka mendojnë se si ishte për të punuar me këtë provim.

Ordlesing

1. Ord til bilde

Dette er ordlesingsoppgaver der elevene for hver linje skal finne fram til det bildet (den tegningen) som viser det ordet de har lest. Elevene får hjelp på de to første øveoppgavene. Men med resten av oppgavene skal elevene arbeide selvstendig.

Elevene får 3 minutter til dette arbeidet.

Læreren sier: Finn fram det løse arket (ventarket) og legg det slik at du bare ser de to første oppgavene.

A: Øverst på denne siden ser du første en firkant/rute hvor du kan lese et ord. Ved siden av ser du en rad med bilder (tegninger). Ett av bildene viser det ordet som du har lest. Sett et stort kryss på det bildet.

(På øveoppgaven passer læreren på at alle setter kryss på riktig sted og forklarer hvorfor det ikke kan være de andre bildene.)

B: Se på det neste ordet, altså dette (læreren holder opp heftet og demonstrerer). Ved siden av ser du en rekke bilder. Ett av bildene viser det ordet som du har lest. Sett kryss på det bildet.

(På øveoppgaven passer læreren på at alle setter kryss på riktig sted og forklarer hvorfor det ikke kan være de andre bildene.)

Nå skal du gjøre på den samme måten med så mange oppgaver som du kan klare på 3 minutter på denne og de fire neste sidene (*her holder læreren opp prøveheftet og viser at det er fem sider med oppgaver*). Men vent til jeg sier fra. Se først på ordet som står skrevet, se deretter på tegningene i rekken ved siden av. Sett så kryss på den tegningen som viser det ordet du leste. Ta vekk arket og begynn!

Lexim i fjalëve

1. Fjalë për fotografi

Këtu kemi të bëjmë me leximin e fjalëve ku nxënsat duhet që në secilin rrjesht ta lexojnë një herë fjalën e pastaj ta gjejnë fotografinë e cila është e ngjashme me fjalën e lexuar. Nxënsave u ndihmohet në dy detyrat-ushtruese të para. Ndërsa në detyrat tjera nxënsat duhet të punojnë në mënyrë krejtësisht të pavarur.

Për zgjedhjen e detyres nxënsat kanë në dispozicion 3 minuta.

Mësuesi thotë: Merre fletën e shkapur (të pritjes) dhe vëje mbi fletën me detyra në atë mënyrë që të shofish vetëm dy detyrat e para.

A: Në pjesën e lartë të kësaj faqe ju po vëreni një katërkandësh. Aty ju mund të lexoni një fjalë. Anash ju po shifni një renditje me një mori fotografish. Njera prej këtyre fotografive na tregon fjalën të cilën ju e keni lexuar. Vëje një kryq të madhë mbi këtë fotografi.

(Në detyrat ushtruese, mësuesi duhet të ket kujdes që të gjithë nxënsat ta ken vënë kryqin në vendin e duhur dhe njëherit tu shpjegojë nxënsave se pse nuk duhet vënë kryq në fotografitë tjera.)

B: Shikojeni fjalën tjetër në vijim (mësuesi ngritë dhe mbanë lartë fletushken duke ua demonstruar nxënsave). Anash ju po shifni një mori fotografish. Njera nga këto fotografi ju tregon se cilën fjalë e keni lexuar. Vëje një kryq mbi këtë fotografi

(Në detyrat ushtruese, mësuesi duhet të ket kujdes që të gjithë nxënsat ta ken vënë kryqin në vendin e duhur dhe njëherit tu shpjegojë nxënsave se pse nuk duhet vënë kryq në fotografitë tjera.)

Tani ju do të punoni në të njetën mënyrë si ua shpjegova unë. Ju do të punoni sa më shumë detyra që të jet e mundur për tri minuta. Ju do të punoni në këtë faqe dhe në katër faqet në vijim (*mësuesi e mbanë lartë fletushken me detyra dhe tregon se janë pesë faqe me detyra*). Pritni derisa unë të ju them të filloni. Shiko së pari fjalën e cila është e shkruar e pastaj shiko fotografitë anash. Vëje një kryq mbi fotografinë për fjalën të cilën e ke lexuar. Hiqe fletën dhe fillo!

2. Bilde til ord

Dette er også ordlesingsoppgaver. Men her skal elevene finne fram til det ordet som tegningen i første linje viser. Elevene får hjelp til de to øveoppgavene. Deretter skal de arbeide selvstendig (over fem sider).

Elevene får 3 minutter til dette arbeidet.

Læreren sier: Finn fram det løse arket (ventemarket) og legg det slik at du bare ser de to første oppgavene.

A: Øverst på denne siden ser du første et bilde. Så ser du en rad med ord. Ett av ordene er det som bildet. Sett et stort kryss på dette ordet.

(På øveoppgaven passer læreren på at alle setter kryss på riktig sted og forklarer kort hvorfor.)

B: Se på det neste bildet. Se på rekken ved siden av og finn det ordet som er det samme som på bildet. Sett kryss på det ordet.

(På øveoppgaven passer læreren på at alle setter kryss på riktig sted og forklarer hvorfor det ikke kan være de andre ordene.)

Læreren fortsetter:

Nå skal du gjøre på den samme måten med så mange oppgaver som du kan klare på 3 minutter på denne og de fire neste sidene (*her holder læreren opp prøveheftet og viser at det er fem sider med oppgaver*). Men vent til jeg sier fra. Se først på ordet som står skrevet, se deretter på tegningene i rekken ved siden av. Sett så kryss på den tegningen som viser det ordet du leste. Ta vekk arket og begynn!

2. Fotografi për fjalë

Edhe këtu gjithashtu kemi të bëjmë me leximin e fjalëve. Por këtu nxënsat duhet ta gjejnë fjalën të cilën e tregon fotografia në rrjeshtin e parë. Nxënsavet iu ndihmohet në dy detyrat-ushtuese të para. Ndërsa në detyrat tjera nxënsat duhet të punojnë në mënyrë krejtësisht të pavarur (në tri faqe).

Për zgjedhjen e detyres nxënsat kanë në dispozicion 3 minuta.

Mësuesi thotë: Merre fletën e shkapur (të pritjes) dhe vëje mbi fletën me detyra në atë mënyrë që të shofish vetëm dy detyrat e para.

A: Në pjesën e lartë të kësaj faqe ju po shifni një fotografi. Anash ju po shifni një renditje me një mori fjalësh. Njera prej këtyre fjalëve është e ngjajshme me fotografi. Vëje një kryq të madhë mbi këtë fjalë.

(Në detyrat ushtuese, mësuesi duhet të ket kujdes që të gjithë nxënsat ta ken vënë kryqin në vendin e duhur dhe njëherit tu shpjegojë nxënsave se pse nuk duhet vënë kryq në fjalët tjera.)

B: Shikojeni fotografinë tjetër në vijim. Shikoni anash fjalët. Njera nga këto fjalë ju tregon se cilën fotografi e keni parë. Vëje një kryq mbi këtë fjalë.

(Në detyrat ushtuese, mësuesi duhet të ket kujdes që të gjithë nxënsat ta ken vënë kryqin në vendin e duhur dhe njëherit tu shpjegojë nxënsave se pse nuk duhet vënë kryq në fjalët tjera.)

Mësuesi vazhdon më tej:

Tani ju do të punoni në të njetën mënyrë si ua shpjegova unë. Ju do të punoni sa më shumë detyra që të jet e mundur për dy minuta. Ju do të punoni në këtë faqe dhe në katër faqet në vijim (*mësuesi e mbanë lartë fletushkën me detyra dhe tregon se janë pesë faqe me detyra*). Pritni derisa unë të ju them filloni. Shiko së pari fotografinë e pastaj shiko fjalët anash. Vëje një kryq mbi fjalën për fotografinë të cilën e ke parë. Hiqe fletën dhe fillo!

3. Lexo një tregim dhe përgjigju në pyetje mbi përmbajtjen

Kjo është një pjesë e provimit që do të na tregoj si nxënësi e kupton tekstin e gjatë. Në faqen 13 vjen së pari një detyrë ushtruese e cila do të na tregoj si është e ndërtuar kjo pjesë e provimit. Nxënësit marrin ndihmë në këtë detyrë ushtruese. Ata do ta lexojnë tekstin dhe do të gjejnë përgjigjen korrekte nga tri të mundshmet. Pastaj do tu bëhet e ditur se në katër faqet e ardhshme vjen një tregim ku ata do të përgjigjen në pyetje dalëngadalë. Pas tre paragrafëve të para vijojnë tri pyetje me nga tri alternativë secila, pas dy tjerave po ashtu tri pyetje, dhe pas paragrafit të fundit vijojnë katër pyetje. Nxënësit do të punojnë të pavarur me tregimin (që ka katër faqe).

Nxënësit kanë 10 minuta për këtë detyrë

Mësuesi thotë: Shfleto në faqen 13. Këtu është një detyrë ushtruese. Lexo me vëmendje fjalinë që tregon diçka. Pastaj vijon një pyetje. Përgjigju sa më mirë të mundesh në te. Çka mendon se është përgjigje e saktë? *(Këtu mundet mësuesi të shpjegoj pse ‘fëmijë’ është përgjigje e saktë nëse nxënësit zgjedhin një nga alternativat tjera.)*

Mësuesi vazhdon: Tani do të bësh në mënyrën e njëjtë sa më shumë pyetje që të mundesh për 10 minuta në katër faqet vijuese *(këtu mban mësuesi lart fletushkën e verifikimit dhe tregon që aty janë katër faqe me tregime dhe pyetje)*. Por prit deri sa të them të fillosh. Lexo së pari se çka gjendet në tekst para se të përgjigjesh në pyetje. Shëno një kryq në atë përgjigje që është e përshtatur me atë që ti ke lexuar. Nëse mendon që një nga pyetjet është shumë e vështirë, vazhdo në pyetjen tjetër. A keni ndonjë pyetje se çka do të bëni? *(Mësuesi përgjigjet në pyetje të ngjashme)*. Urdhëro – Fillo!

3. Å lese en fortelling og svare på spørsmål til innholdet

Dette er en delprøve som skal vise hvordan elevene forstår en lengre tekst. På side 13 kommer først en øveoppgave som skal vise hvordan delprøven er bygget opp. Elevene får hjelp til denne øveoppgaven. De skal lese teksten og så velge korrekt svar av tre mulige. Så får de vite at på de neste fire sidene kommer en fortelling der de skal svare på spørsmål etter hvert. Etter de tre første avsnittene følger tre spørsmål med tre alternativ hver, etter de to neste også tre spørsmål, og etter det siste avsnittet følger fire spørsmål. Elevene skal arbeide selvstendig med fortellingen (over fire sider).

Elevene får 10 minutter til dette arbeidet

Læreren sier: Bla opp på side 13. Her er det en øveoppgave. Lese nøye setningen som forteller noe. Så følger et spørsmål. Svar så godt du kan på det. Hva er det riktige svaret, tror du? *(Her kan læreren forklare hvorfor ‘femijë’ er det riktige svaret om elevene velger et av de andre svarsalternativene.)*

Læreren fortsetter: Nå skal du gjøre på samme måte med så mange spørsmål som du kan klare på 10 minutter på de neste fire sidene *(her holder læreren opp prøveheftet og viser at det er fire sider med fortelling og spørsmål)*. Men vent til jeg sier fra. Les først hva som står før du svarer på spørsmålene. Sett så kryss på det svaret som passer med det du har lest. Hvis du synes ett av spørsmålene er veldig vanskelig, gå videre til neste spørsmål. Har dere noen spørsmål til hva dere skal gjøre? *(Læreren svarer på slike spørsmål.)* Vær så god - begynn!

4. Përfundo tregimin! (Shkruaj vazhdimin e një tregimi)

Kjo është një pjesë e provimit e cila do të na tregoj se si nxënësit shprehen dhe shkruajnë brenda një kornize të caktuar. Ata do të krijoj(vjershëroj)më tej në një tregim i cili nuk është i mbaruar. Mësuesi do ta lexoj fillimin e tregimit me zë të lartë. Në faqen 13 vjen së pari një detyrë ushtruese e cila na tregon se si është ndërtuar kjo pjesë e verifikimit. Nxënësit marrin ndihmë në këtë detyrë ushtruese. Ata do ta lexojnë tekstin dhe do të gjejnë përgjigjen korrekte nga tri të mundshmet. Pastaj do tu bëhet e ditur se në katër faqet e ardhshme vjen një tregim ku ata do të përgjigjen në pyetje dalëngadalë. Pas tre paragrafëve të parë vijojnë tri pyetje me nga tri alternativë secila, pas dy tjerave po ashtu tri pyetje, dhe pas paragrafit të fundit vijojnë katër pyetje. Nxënësit do të punojnë të pavarur me tregimin (që ka katër faqe).

Mësuesi thotë: Tani do të dëgjosh një tregim të cilin do ta provosh ta shkruash deri në përfundim. Për këtë i ke 10 minuta. Nuk është e sigurtë se e përfundon plotësisht, por shkruaj sa më mirë që mundesh dhe sa më shumë që mundesh. Nuk është e rrezikshme nëse nuk i shkruan të gjitha në mënyrë korrekte. Shkruaj ashtu siç mendon se duhet të jetë. Së fundi të gjithë njohin fjalën "fyell/flaut"? Ky është një instrument i vogël në të cilin mund të frysh ashtu që nga ai del zë. Pastaj mësuesi e lexon tregimin me zë të lartë. Ai përsërit pra: E bënë sa më mirë që mundesh. Fillo tani!

4. Å skrive fortsettelsen på en fortelling

Dette er en delprøve som skal vise hvordan elevene uttrykker seg og skriver innenfor en gitt ramme. De skal dikte videre på en fortelling som ikke er ferdig. Læreren skal lese starten på fortellingen høyt. På side 13 kommer først en øveoppgave som skal vise hvordan delprøven er bygget opp. Elevene får hjelp til denne øveoppgaven. De skal lese teksten og så velge korrekt svar av tre mulige. Så får de vite at på de neste fire sidene kommer en fortelling der de skal svare på spørsmål etter hvert. Etter de tre første avsnittene følger tre spørsmål med tre alternativ hver, etter de to neste også tre spørsmål, og etter det siste avsnittet følger fire spørsmål. Elevene skal arbeide selvstendig med fortellingen (over fire sider).

Læreren sier: Nå skal du få høre en fortelling som du skal prøve å skrive ferdig. Du får ca 10 minutter. Det er ikke sikkert du blir helt ferdig, men skriv så godt og så langt du kan. Det er ikke farlig om du ikke skriver alt korrekt. Skriv slik du tror det skal være. Kjenner forresten alle ordet 'fyell/flaut'? Det er et lite instrument som du kan blåse i slik at det kommer lyd. Læreren leser så fortellingen høyt. Han gjentar så: Gjør så godt du kan. Begynn nå!

5. Å markere på en tegning hva som står i teksten

Dette er en delprøve som skal vise hvordan elevene greier å orientere seg i en bildeoversikt ut fra informasjon som er gitt i teksten. På side 21 kommer først en øveoppgave som skal vise hvordan delprøven er bygget opp. Elevene får hjelp til denne øveoppgaven. De skal lese teksten og så velge korrekt svar av tre mulige. Det er viktig at de forstår hva de skal gjøre, så en må gå gjennom nøkkelordene sirkel og pil. En pil er ikke det samme som en strek. Den skal vise retningen fra ett sted til et annet. Læreren bør demonstrere dette. I tillegg bør han gjøre elevene oppmerksomme på forskjellen mellom skolen og blokka. For elever som har gått en stund på skole i Norge, kan noen av ordene i denne delprøven være lært på norsk og ikke på morsmålet. Tre av disse nøkkelordene kan elevene få forklaring på. Det er ordene barnehagen, kjøpesenteret og gangfeltet eller fotgjengerfeltet.

Læreren sier: Bla opp på side 21. Her er det en øveoppgave. Her er det lov å hjelpe hverandre. Lese nøye gjennom det som står. Vet du hva en sirkel er? (Her kan læreren forklare og tegne på tavla). Vet du hva en pil er? Hva er forskjellen på en strek og en pil? (*Læreren forklarer*). Når elevene har forsøkt seg på øveoppgaven, kan han spørre: Hva er forskjellen på blokka og skolen, tror du? Ja, skolen har klokke. Hvor er bussholdeplassen, tror du? (*Læreren lar elevene finne bussholdeplassen i boka si.*) Før du blar om, vil jeg spørre deg om du vet hva ordet 'koptsht' eller 'çerdhe' betyr? Det betyr barnehage. Hva med ordet 'qendren e shitoreve'? – Det er butikk eller kjøpesenter. Men ordet 'vende kalimit për këmbesorë', har du hørt det før? Det er der det er striper i veien. På norsk heter det 'fotgjengerfelt'. Har du hørt det? Det er det beste stedet å gå over hvis du skal krysse veien. Gjør så godt du kan. Hopp over om du synes ett spørsmål er så vanskelig at du ikke kommer videre. Du får ti minutter.

Vær så god – begynn!

5. Për të shënuar në një vizatim atë se çka gjendet në tekst

Kjo është një pjesë e verifikimit që na tregon se si nxënësit mund të orientohen në një pasqyrë me fotografi nga informata që është dhënë në tekst. Në faqen 21 vjen së pari një detyrë ushtruese e cila do të na tregon se si pjesa e verifikimit është ndërtuar. Nxënësit marrin ndihmë për këtë detyrë ushtrimi. Ata do ta lexojnë tekstin dhe ta zgjedhin përgjigjen korrekte nga tri të mundshmet. Është e rëndësishme që ata të kuptojnë se çka duhet të bëjnë, ashtu që duhet kaluar nëpër fjalët kyçe rrethi dhe shigjeta. Një shigjetë nuk është sikur një vizë. Ajo tregon drejtimin nga një vend deri në vendin tjetër. Mësuesi duhet ta demonstroj këtë. Si shtesë duhet që ai ti bëj nxënësit të kujdesshëm në dallimin në mes shkollës dhe bllokut. Për nxënësit që kanë shkuar një kohë në shkollë në Norvegji, mund që disa nga këto fjalë nga kjo pjesë e verifikimit të janë mësuar në gjuhën norvegjeze dhe jo në gjuhën amtare. Për tri nga këto fjalë kyçe mund tu jepet shpjegim. Ato janë fjalët çerdhja e fëmijëve, qendra tregtare dhe vendkalim për këmbësorë.

Mësuesi thotë: Shfleto në faqen 21. Këtu është një detyrë ushtruese. Këtu keni të drejtë ti ndihmoni njëri tjetrit. Lexo me vëmendje plotësisht atë që gjendet aty. A e dinë se çka është një rreth? *(Këtu mundet mësuesi ta shpjegoj dhe vizatoj në tabelë..* A e dinë se çka është një shigjetë? Çfarë është dallimi në mes të një vize dhe një shigjete? *(Mësuesi shpjegon.)* Kur nxënësit kanë provuar veten në detyrën ushtruese, mundet ai me pyet: Çfarë është dallimi në mes shkollës dhe bllokut, çka mendon ti? Po, shkolla ka orë. Ku mendon ti është vendndalimi i autobusit? *(Mësuesi i lejon nxënësit ta gjejnë vendndalimin e autobusit në librin e tyre.)* Para se të shfletosh, unë do të pyes a e dinë se çka do të thotë fjala ‘kopsht’ dhe fjala ‘çerdhe’? Kjo do të thotë çerdhe e fëmijëve. Çka me fjalën ‘qendrën e shitoreve’? – Ajo është dyqan/shitore ose qendër tregtare. Por fjalën ‘vende kalimi për këmbësorë’, a e ke dëgjuar më parë? Ajo është aty ku janë vijat në rrugë. Në norvegjisht kjo quhet ‘fotgjengerfelt’. A ke dëgjuar këtë fjalë? Ky është vendi më i mirë për ta kaluar rrugën nëse ti duhet ta kalosh rrugën. Bëre sa më mirë të mundesh. Kalo në tjetër detyrë nëse mendon se një pyetje është shumë e vështirë dhe nuk mund ta bësh. Ti i ke 10 minuta.

Urdhëro – Fillo!

Vlerësimi i punës me fletushkë

Me të përfunduarit e fletushkes, nxënësat do ti japin përshtypjet e tyre se si janë ndierë me rastin e punimit të detyrave.

Mësuesi thotë: Në faqen e fundit ju po shifni tri fytyra. Vëje një kryq mbi njerën nga fytyrat në bazë të asaj se si ju është dukur gjersa keni punuar me detyra. Njera prej fytyrave tregon se ishte mirë ose ishte kënaqësi të punohet me detyra në këtë fletushkë. Fytyra në mes tregon se ishte diqka mesatare (ashtu-kështu) të punohet me detyra në fletushkë. Fytyra e fundit tregon se ishte diqka budallaqe të punohet me detyra në këtë fletushkë. Në këtë detyrë nuk ka përgjigje të sakt apo jo të saktët. Se çfarë mendon ti, për këtë ti e dinë më së miri. Ti vendos vet se qka mendon për këto detyra. Vëje një kryq mbi fytyrë e cila tregon më së miri se cili është mendimi yt. Më vonë ti mund t'ia shpjegosh mësuesit tënd se qka të ka pëlqyer e qka s' të ka pëlqyer në verifikim.

Vurdering av arbeidet med heftet

På slutten av hvert hefte skal elevene gi uttrykk for hvordan de syntes det var å arbeide med oppgavene.

Læreren sier: På den siste siden ser du tre ansikter. Sett et kryss på det ansiktet som best viser hvordan du syntes det var å arbeide med oppgavene i dette heftet. Syntes du det var "bra", eller syntes du det var "sånn passe" eller syntes du det var "dumt". Sett kryss på det ansiktet som passer til det du syntes om å arbeide med alle disse oppgavene. Hvis du vil, kan du skrive litt om hvorfor du syntes arbeidet var "bra", eller "sånn passe" eller "dumt".

Retting og vurdering

Denne delen av lærerveiledningen blir ikke oversatt og det blir ikke redegjort for vanlig tospråklig utvikling eller såkalte spesifikke vansker som dysleksi. I lærerveiledningen for kartleggingsprøvene på albansk for andre og tredje klasse blir både tospråklige utvikling og dysleksi diskutert på begge språk. Begrunnelser for å ha kartleggingsprøver og ideer til arbeid på lavere trinn blir også gitt i veiledningen og ideheftet for andre og tredje klasse. I denne delen av veiledningene får læreren råd om hvordan han eller hun kan bedømme elevenes resultater.

Læreren må for det første være klar over at dette for mange elever er en prøve tatt på et minoritetsspråk. Sannsynligheten for at eleven derfor ikke har fått så mye stimulering som elever som vokser opp med albansk som majoritetsspråk, er stor. Elevene vil sannsynligvis ha hatt mindre kontakt med albansk språk i litteratur og media, som dem som er vokst opp i et stabilt albansktalende miljø. De vil derfor ha mindre bredde i ordforrådet, noe som igjen vil kunne påvirke resultatet. Dessuten varierer tilbudet elevene har fått i morsmål. Elevene som har vært med i utprøvingen, kan ha fått fra en halv til et par timer i uka. En kan regne at jo flere timer elevene får, jo bedre blir leseresultatet på morsmålet. Har elevene i tillegg fått ekstra lesestimulering gjennom å lese bøker, er det vanlig at dette også påvirker resultatet. Det er derfor tatt med et spørreskjema på slutten der elevene svarer på spørsmål om lesevaner. Læreren kan vurdere hvor mye elevene oppgir at de leser i forhold til hvordan de greier seg på leseprøven.

Bekymringsgrenser?

Disse prøvene er ikke standardiserte og det er relativt få elever med i utprøvingen, til sammen 68. Derfor må resultatene tolkes med stor forsiktighet. Elevene som har deltatt i utprøvingen, har fått ett poeng for hvert riktige svar for hver delprøve, unntatt delprøve 4. En ser av tabellen under at prøvene er vanskeligere for elevene på fjerde trinn enn for dem på femte. Elevene på femte trinn som har vært med i utprøvingen, har gjennomsnittelig mellom ett og tre flere svar rett enn dem på fjerde.

Gjennomsnittelige skårer og standardavvik for albansktalende elever som har deltatt i utprøvingen

Gjennomsnittlige skårer og standardavvik	Fjalë për fotografi (Ord til bilde)	Fotografi për fjalë (Bilde til ord)	Përpak (Fortellingen Nære på)	Rruga e Elsës për në shkollë (Elses skolevei)
4. trinn	20+-5	14+-7	3+-3	4+-2
5. trinn	22+-8	17+-6	4+-2	5+-3

For elever som har gått i norsk skole fra første trinn, er det viktig å sammenligne leseresultatene på albansk med resultatene i lesing på norsk. Prøver på norsk kan ikke uten videre brukes overfor språklige minoritets elever, men de kan bidra til et samlet bilde av elevens leseferdighet når elevene har et visst grunnlag i andrespråket.

Det er videre viktig å se om prøveresultatet stemmer med lærerens inntrykk av eleven lese- og skriveferdighet. Det kan være mange grunner til at elever skårer dårlig, så læreren må vurdere om resultatet gir et riktig bilde. Om en elev som har vært kort tid i Norge og som læreren har inntrykk av strever med lesing og skriving, skårer relativt

lavt³ på flere av leseprøvene, bør læreren være på vakt. Ikke minst gjelder dette om eleven har lave skårer på begge ordlesingsprøvene. Det samme kan læreren være om en elev som har hatt det meste av skolegangen i Norge, likevel skårer relativt lavt på leseprøvene både på norsk og albansk.

For at læreren skal ha noen holdepunkter for hva som kan regnes som “relativt lave skårer”, er det satt inn *veiledende* bekymringsgrenser i de individuelle registrerings-skjemaene bak i denne veiledningen. Fordi det kan være så mange årsaker til leseresultatene for språklige minoriteter, og utvalget er lite, må disse veiledende grensene brukes med stor forsiktighet. Elevens resultater *må* settes i sammenheng med elevens skole- og livssituasjon. Grensene er satt ved resultater som har en avstand fra gjennomsnittet på et såkalt standardavvik. Standardavviket er et mål på spredning. Det sier noe om hvordan skårene fordeler seg rundt gjennomsnittsverdien. For fjerde trinn ligger da grensen på $20-5=15$ poeng, mens den for femte trinn ligger på $22-8=16$ poeng. Det er større spredning på femte trinn.

Delprøve 4. Përfundo tregimin (Å skrive en fortsettelsesfortelling ut fra en introduksjon som blir lest av læreren)

Denne delprøven er det vanskelig å rette. Det blir drøftet separat her. Det blir ikke gitt noen fasit, men her nevnes noen momenter læreren kan ha i tankene når han eller hun leser gjennom hva elevene har skrevet. Læreren kan også gå inn på Utdanningsdirektoratets nettsider og lese om vurdering av skriveferdigheter til de nasjonale prøvene, og se hvordan analyse og vurdering av skriveferdigheter blir behandlet der. Momentene for vurdering av denne delprøven er delt i tre: mening, omfang og språklig form.

Mening

Her er hovedspørsmålet om framstillingen er meningsfull. Skriver eleven ut fra den gitte konteksten (sammenhengen eller den situasjonen personen eller personene befinner seg i)? Konteksten er *det overraskende møtet for gutten* og at han er *på vei ut i verden, alene, sulten og med sekk på ryggen*, samt *bakgrunnen for at han er kommet i denne situasjonen*. Bygger eleven videre på den starten som han eller hun får presentert? En kan videre spørre om elevens fortsettelsesfortelling har sammenheng? Har eleven skrevet slik at leseren kan følge med i det som skjer videre? Er det mulig å holde rede på hvem som er hvem og hva som skjer med de forskjellige personene? Det neste spørsmålet er om teksten har en vanlig fortellingsstruktur? En tenker her på om fortellingen følger en slags oppskrift for fortellinger. Elevene får innledningen presentert, så den behøver de ikke finne på. Spørsmålet er om elevteksten videre har en handling, gjerne med et topp-punkt/klimaks, og en avslutning. Er det deler av en slik gjenkjennelig fortellingsstruktur i teksten? Et neste spørsmål er om en eller flere av nøkkelgjenstandene i teksten blir brukt i elevens tekst. Finner han eller hun på noe i forhold til fløyten, ringen og saksen? Og det siste spørsmålet er om eleven har brukt fantasien og skrevet noe underholdende. Virker fortellingen god og morsom?

Omfang

På dette trinnet vil ofte det at elevene skriver mye, gjøre at det er lettere å bedømme andre ting – som språklig variasjon og kompleks språkbruk. Elevene blir i denne

³ Her er relativt lavt regnet som ett standardavvik fra gjennomsnittet, altså $24-6=18$, $26-6=20$. Standardavvik er et mål på spredning. Det sier noe om hvordan skårene fordeler seg rundt gjennomsnittsverdien.

delprøven oppfordret til å skrive i vei, så det er rimelig at læreren vurderer om de har skrevet mye eller lite. Viktigere er det kanskje om teksten viser tegn på språklig rikdom og variasjon. Hvordan er ordforrådet? Har eleven brukte forskjellige og kanskje avanserte ord? Er beskrivelsene detaljerte? Gjør eleven bruk av sammenligninger og språklige bilder, såkalte metaforer? Har eleven noen setningskonstruksjoner som er spennende og kompliserte?

Om elevene skriver lite eller ingen ting, må læreren være oppmerksom og spørre hvorfor.

Språklig form

Språklig form handler om rettskriving og grammatikk. Her har elevene fått vite at det er viktigere å skrive i vei og å skrive mye, enn å skrive korrekt. Det er da viktig å ikke straffe dem som har tatt sjanser, og som kanskje har prøvd seg på vanskelige ord og setningskonstruksjoner.

Her er spørsmålet om elevenes grammatiske ferdigheter er som forventet eller bedre på den ene siden, eller gjennomgående mer avvikende på den andre. I det sistnevnte tilfelle må læreren spørre seg om hvorfor. Har eleven vært lite i kontakt med morsmålet, eller kan dette være uttrykk for at eleven kan ha problemer med å uttrykke seg generelt? I det siste tilfellet bør eleven utredes videre og følges opp spesielt.

Til rettskrivingen, eller den ortografiske ferdigheten kan en spørre om elevens rettskriving er som forventet eller bedre, ut fra tidspress og alder, eller om har eleven påfallende mange feil? I det siste tilfelle kan dette være snakk om spesielle lese- og skrivevansker, eller såkalte dyslektiske problemer. Har læreren en slik mistanke, er det viktig å se elevens leseresultater i sammenheng og om mulig sammenligne med resultatene på norsk for elever som har vært i Norge en stund (lengre en et par års tid). Tospråklige lærere som ikke har vært lenge i det norske skolesystemet, kan være klar over at det blant mange norsklærere blir lagt vekt på hele skriveprosessen og elevenes skriveglede i skriveopplæringen. Da er læreren ofte forsiktig med å peke på eller rette opp feil for begynnerne. På fjerde og femte trinn er det fortsatt tidlig å forvente korrekt stavemåte i en slik sammenheng. En regner med at elever som leser mye, også lærer seg å skrive korrekt, uten at de blir korrigert til stadighet. Albansk har imidlertid en såpass lydrett skrivemåte at det likevel kan være grunn til oppmerksomhet om en elev har omfattende problemer med å skrive rett på albansk på dette trinnet.

Skjema som sammenfatter momentene for vurdering av elevteksten

Mening	Mengde	Form
Bruk av konteksten som er gitt?	Har teksten mange og forskjellige ord?	Bøyningsformer: avanserte eller som forventet?
Forståelig og sammenhengende tekst?	Gjør eleven bruk av sammenligninger og bilder (metaforer)?	Rettskriving, ortografi: avansert eller som forventet?
Fortellerstruktur: forløp, klimaks og avslutning?	Er noen av beskrivelsene detaljerte?	
Bruk av gitte nøkkelgjenstander (ring, saks, fløyte)?	Er noen av setningene relativt sammensatte/komplekse?	
Fantasi og kreativitet?		

Vurderingen skal kunne brukes i en samtale med eleven om hva som er bra og hva som kan videreutvikles. Den skal også sammen med leseresultatene kunne hjelpe læreren til å vurdere om eleven har behov for videre oppfølging og hjelp. Hvis svaret for en elevtekst er nei for de fleste av momentene over, og dette er i tråd med hvordan eleven ellers skriver, kan det være grunn til å spørre om eleven har spesielle lese- og skriveproblemer.

Fasiter

For en albansktalende lærer er det trolig ikke nødvendig med en fasit fordi svarene gir seg selv. Her blir det imidlertid satt opp et retteskjema for de tre første delprøvene og en norsk oversettelse for den siste delprøven. Dette skal være en hjelp for den majoritetsspråklige læreren som samarbeider med den albanskspråklige om lese-utviklingen for elevene. Rett ord er uthevet for de to første delprøvene, mens riktig rubrikk er krysset av for den tredje.

Delprøve 1. Fjalë për fotografi (Ord til bilde)

Detyra ushtrimi (Øveoppgaver):

A	topi ballen	topat ballene	torta terten	këmba foten
B	gjerdanët halskjedene	gjethet (fletët) bladene	gjashtë seks	gjethja (fleta) bladet

Delprøve 1

1	macja katta	miu musa	mami mamma	macet kattere
2	urë bro	rruga veien	urat broene	automobili bil
3	mollët eplene	<i>molla eplet</i>	moblie møbler	dardhë pære
4	<i>unazat ringer</i>	unazë ring	rrugë vei	vathi øredobb
5	hundët neser	hutini uglen	sytë øynene	hunda nesa
6	zogu (små)fuglen	çerdhe reir	çelësat nøklene	çelësi nøkkelen
7	shi regn	shtëpi hus	dielli sola	shtëpitë hus (fl.t.)
8	karrigia/karrigja stolen	karriget stolene	tavolinë bord	karrocë kjerre
9	peshk fisk	peshqirët håndklær	vaskë badekar	peshqiri håndkledet
10	lule blomst	flutur sommerfugl	fluturat sommerfugler	dielli sola
11	zemrat	zemër hjerte	zonjë dame	unazë ring
12	balenë hval	bananet (bananiat?) bananene	balenat hvalene	ishulli øy
13	paketë eske	paketat eskene	topi ball	pallati boligblokk
14	çiklist syklist	çizmjë støvlen	çizmet støvlene	këpuçë sko

15	<i>libër bok</i>	bibliotekë bibliotek	raft librash bokylle	fletë letre (papier)ark
16	posta postkontor	letër brev	postieri postbudet	ushtari soldat
17	bibliotekë bibliotek	çizmet støvle	kalorës rytter	biçikletë sykkel
18	telefonat telefoner	televizion fjernsyn	postieri postbudet	<i>telefoni telefon</i>
19	autobus bus	automobili bilen	automobilat bilene	udhëtarë passasjerer
20	peshq fisker (fisk x2)	shtëpitë hus(fl.t.)	peshku fisk	peshkatar fisker
21	dentist tannlege	pemë frukt	dhëmbi tanna	dhëmbët tenner
22	lapsat blyantene	llambë lampe	llambat lampene	qiri stearinlys
23	akulloret iskremene	aktor skuespiller	mollë eple	akullorja iskremen
24	polici politi	portokallet appelsinene	portokalli appelsinen	banane banan
25	gazetë avis	garnizon leir	syze briller	gazetat aviser
26	tetëdhjetë åtti	tenxherja gryta	shporet/sobë komfyr	tenxheret grytene
27	gjirafë sjiraff	elefantët elefantene	elefanti elefanten	gjilpërë (gjilponë)
28	automobili bilen	aeroplani flyet	ballona/tullumbace ballonger	pilot flyger
29	pantofla tøfler	pantallona bukser	pallto frakk	pallat slott
30	katërkëndësh firkant	trekëndësh trekant	trëndafilat rosene	trëndafili rosen
31	gaforret krabbene	gafforja krabben	gërshërë (gërshonë)	gazetat avisen
32	trekëndësja trekanter	trëndafilat rosene	vazoja vase	trekëndëshi trekanten
33	shtëpitë husene	qiri stearinlys	shkrepësja fyrstikk	shkrepëset fyrstikkene

Delprøve 2. Fotografi për fjalë (Bilde til ord)

Detyra ushtrimi (Øveoppgaver)

A	çantë veske	çaj te	çantat veskene	çast øyeblikk
B	syhtë øyne	syze briller	sup skulder	syri øyet

Delprøve 2

1	mizat fluene	mizë flue	mirë god, bra snill	minjtë musene
2	gishta fingre	gishtëz fingerbøl	shtëpi hus	gishti fingeren
3	kapak lokk	kapakë lokk (fl.t.)	kapela hatten	kuaj hester
4	karotë gulrot	karrocë kjerrevogn	karotat gulrøtter	karrige stol
5	tavani taket	tavolinë bord	tabletë tablett	tabelë tavle
6	gazetat avisene	gazetar journalist	gazetë avis	gazozë brus (sok)
7	këmbët føttene	këmbe foten	rrembat kvistene	kermilli sneglen
8	lartësi høyde	largët fjern	lapsi blyanten	lapsat blyantene
9	gorilla gorilla	gomari eselet	gomarët eslene	govata trauet, stampen
10	zogjtë fuglene	zogu fuglen	zonjat damene	zotëri herr
11	çizme støvel	çikrik rokk	çiklist syklist	çelësi nøkkelen
12	dentisti tannlegen	denduri hyppighet	deri til	dëfrim under-holdning
13	diamanti diamanten	diamantët diamantene	diameter diameter	dielli sola
14	gardh gjerde	gazetë avis	gazetar journalist	garazh garasje
15	tabelë tavle	tabletë tablett	tavan tak	tabelat tavlene
16	tenxheret grytene	tenxherja gryta	tetëdhjetë åtti	trekëndësja trekanter

17	automobil bil	automobila biler	autostradë motorvei	autograf autograf
18	mbret konge	mbretër konger	mbreteri kongerike	mbretëreshë dronning
19	dhuratat presangene	duarthatë tomhendt	dhuratë presang	duart hendene
20	udhë vei	unazë ring	ungji onkel	unazat ringene
21	pishtar fakkel	pizhame pysjamas	pishinë svømme-basseng	peshk fisk
22	gërsheta fletter	gërshëra/ (gërshona ⁴) saksa	gërshërët/ (gërshonët) sakser	gaforret krabbene
23	çast øyeblikk	çadrat paraplyer	çanta veska	çadër paraply
24	aktori skuespilleren	akullorja iskremen	akulloret iskremene	aktorë skuespillere
25	trëndafilat rosene	trëndafili rosen/rosa	trevjeçari treårsperiode	trekëndësja trekanter
26	mobilia møbelet	mobiliat møblene	mollë eple	mobiliari møbelforhandler
27	trekatesh treetasjes	tridhjetë tretti	trekëndësh trekant	trekëndësja trekanter
28	kartpostale postkort	portokall appelsin	postieri postbud	karton kartong
29	fotografi fotografi	fotomodel fotomodell	fotograf fotograf	fotomontazh fotomontasje
30	peshqirët håndklærne	perimet grønnsakene	perzier blandet	pemishte frukthage
31	udhë vei	udhëzuesi guide	udhëzim instruksjon	udhëtarë passasjerer
32	gjelbër grønn	gjellëbërës kokk	gjellëtorë spisested	gjerësisht utstrakt
33	durueshëm til å holde ut	duartrokas applauderer	druprerës tømmerhogger	druajtur timid, sky, flau

⁴ Den skriftlige normen for albansk bygger på den sørlige albanske hoveddialekten, toskisk. Ordet i parentes er ikke standard, men brukes muntlig i den nordlige hoveddialekten, ghegisk, som blant annet snakkes i Kosovo. Noen slike ghegiske ord er tatt med her. Se ellers diskusjonen om standard og dialekt i veiledningen for kartleggingsprøvene for andre og tredje klasse på albansk.

Delprøve 3. Përpak (Nære på)

1. Kush ishte Diksi?

- ☒ - një qen
- ☐ - një vajzë
- ☐ - një pronar i fabrikës

2. Pse tha pronari se Diksin shumë shpejt ka me shkel automobili?

- ☐ - ka qenë një auto rrugë aty ku jetonte Diksi
- ☐ -Diksi kishte shprehi të vraponte mbas automobilave dhe lehte
- ☒ -Diksi vraponte mbas topave pa menduar

3. Çka duhej të bënte Diksi gjatë shëtitjes?

- ☐ Ajo duhej të lahej në ujë.
- ☒ Ajo duhej ta lëshonte topin
- ☐ Ajo duhej të luaj me të gjitha vajzat

4. Pse u zhduk Diksi?

- ☒ Ajo donte të gjente topin
- ☐ Ajo shkoi me dikend tjetër në shtëpi
- ☐ Ajo shkoi në shtëpi për të ngrënë(hëngër)

5. Ku mbet Diksi?

- ☒ Ajo rrinte në vrimën (shpellën) e shpatit mbi një vendkërcim
- ☐ Ajo rrinte prapa një guri të madh
- ☐ Ajo ishte në anën tjetër të qytetit

6. Çka bërtisnin shoqet e Florës?

- ☐ Ato bërtisnin se duhej të nguteshin për në shtëpi
- ☒ Ato i bërtisnin Florës që të ngjitej lart
- ☐ Ato bërtisnin se do të fillonte të bie shi

7. Pse Ane rrinte ulur dhe priste?

- ☐ Ajo e ndiente veten keq dhe nuk mund të ecte
- ☐ Ajo ishte e lodhur pasi që e kishte kërkuar Diksin
- ☒ Ajo donte ta ruante Diksin

8. Çka kanë bërë zjarrfikësit?

- ☐ Ata e shuan një zjarr të madh
- ☒ Ata kanë zbritur poshtë dhe e kanë marr Diksin
- ☐ Ata kanë pastruar anijen

9. Pse nëna e Florës nuk donte t'i gjuante topa Diksit?

- ☐ Nëna është mërztur nga loja
- ☒ Nëna mendonte se çka mund të ndodhte
- ☐ Nëna nuk kishte më topa

10. Pse nëna e Florës ka gatuar ëmbëlsira?

- ☐ Flora e kishte ditëlindjen
- ☐ Diksi e kishte ditëlindjen
- ☒ Nëna donte të falënderonte zjarrfikësit

Fortellingen og svarene oversatt til norsk

Nære på

"Dixi, en vakker dag kommer du til å bli overkjørt," sa Olav. Olav var eieren til Dixi og faren til Ane. Dixi elsket å fange det som mennesker kastet til henne. Det kunne være pinner, kongler, eller aller helst, små tennisballer. Når hun løp etter ballene, glemte hun alt.

"Takk, Dixi, ikke rør ballen! Husk hva pappa sa!" sa Ane. Ane gikk tur med Dixi og to venninner et sted det var veldig bratt. Dixi slapp ballen som trillet nedover stien de gikk på.

Plutselig var Dixi vekk. Ane hørte noen rare hyl. "Det er best å se etter," sa hun til venninnene sine. Dixi var ikke å se, men lydene kom fra en skråning. Ane holdt seg fast i steiner og røtter mens hun klatret forsiktig nedover mot lydene. Der, på en liten

Les videre

Ane satte seg ned ved siden av Dixi på berghylla. Hun var svimmel og kvalm. Ville hun greie å klatre tilbake, mens hun dro Dixi med seg? Tenk om begge to falt ned! Under dem var det førti meter rett ned til elva. Over dem var det to meter løs luft før hun kunne se bakken der stien gikk. Den eneste veien tilbake var skråningen med løs grus der Ane hadde klatret ned. Men der turde ikke Dixi gå.

"Ane, vær så snill, kom opp, igjen!" ropte venninnene. "Vi prøver å få tak i hjelp!" Venninnene gikk, mens Ane satte seg ved stien. Nå kunne hun såvidt se Dixi hver gang Dixi gikk bort til kanten av berghylla. Ane skalv.

Les videre

Etter førti minutter kom det fire voksne brannmenn. "Hvor er hunden?" spurte de. "Går det an å komme ned til den?" - "Ja, det går for mennesker," sa Ane. En av

brannmennene klatret ned og bant et tau rundt halsbåndet til Dixi. Dixi var ikke morsk, som hun pleide, når hun traff fremmede. Men hun turde fortsatt ikke gå opp der Ane hadde klatret. Så hun ble løftet rett opp i halsbåndet. "Tusen, tusen takk!" sa jentene til brannmennene.

Etter dette ville moren til Ane ikke lenger kaste tennisballer til Dixi. Men til brannmennene laget hun kringle.

Spørsmål med fasit på norsk

1. Hvem var Dixi?

- ☒ - en hund
- ☐ - en jente
- ☐ - en fabrikkеier

2. Hvorfor sa eieren at Dixi kom til å bli overkjørt?

- ☐ Det var en motorvei der Dixi bodde
- ☐ Dixi pleide å løpe etter biler og bjeffe
- ☒ Dixi løp etter baller uten å tenke

3. Hva måtte Dixi gjøre på turen?

- ☐ Hun måtte bade i et vann
- ☒ Hun måtte gi fra seg en ball
- ☐ Hun måtte leke med alle jentene

4. Hvorfor forsvant Dixi?

- ☒ Hun ville finne en ball
- ☐ Hun fulgt med noen andre hjem
- ☐ Hun gikk hjem for å spise

5. Hvor var Dixi blitt av?

- ☒ Hun sto på en berghylle over et stup
- ☐ Hun sto bak en stor stein
- ☐ Hun var på den andre siden av byen

6. Hva ropte venninnene til Ane?

- ☐ De ropte at de måtte forte seg hjem
- ☒ De ropte at Una skulle komme opp til dem
- ☐ De ropte at det kom til å begynne å regne

7. Hvorfor ble Ane sittende og vente?

- ☐ Hun var dårlig og greide ikke gå

- ☐ Hun var sliten etter å lete så lenge
- ☒ Hun ville passe på Dixi

8. Hva gjorde brannmennene?

- ☐ De sløkket en farlig brann
- ☒ De klatret ned og hentet Dixi
- ☐ De pusset båt

9. Hvorfor ville ikke moren til Ane kaste baller til Dixi?

- ☐ Moren var lei av å leke
- ☒ Moren tenkte på det som kunne skje
- ☐ Moren hadde ikke flere baller

10. Hvorfor bakte moren til Ane kringle (kake)?

- ☐ Ane hadde fødselsdag
- ☐ Dixi hadde fødselsdag
- ☒ Moren ville takke brannmennene

Delprøve 5. Pjesët e verifikimit 5: Rugë e Elsës për në shkollë (Elses skolevei)

Dette er teksten på norsk: Les oppgavene og tegn slik det står!

1. Dette er en fortelling om Else som skal til skolen. Hun bor i en høyblokk. Tegn en ring rundt blokka hun bor i!
2. Pappa og Else skal ha følge en del av veien. Først skal lillesøster Nora leveres i barnehagen. Lag en pil fra blokka til barnehagen!
3. Så skal Else og Pappa låne en bok på biblioteket. Lag en pil fra barnehagen til biblioteket!
4. Pappa har lovet å kjøpe en ball til Else på kjøpesenteret/butikken. Lag en pil fra biblioteket til kjøpesenteret/butikken!
5. Så går Pappa til bussholdeplassen for han skal ta bussen til byen. Lag en pil fra kjøpesenteret til bussholdeplassen!
6. Else skal nå ha følge med Marinë som går i samme klasse. Marinë bor i huset ved siden av posthuset. Tegn en pil fra kjøpesenteret/butikken til huset.
7. Jentene kommer til gangfeltet ved siden av det store treet og ser at det har vært en trafikkulykke. Tegn en pil fra huset til Marinë til det store treet ved siden av fotgjengerfeltet.
8. Det kommer både en sykebil og en politibil til fotgjengerfeltet, fordi en mann var påkjørt. Tegn en pil fra politistasjonen til fotgjengerfeltet.
9. Mannen blir kjørt til sykehuset. Tegn en pil fra fotgjengerfeltet til sykehuset.
10. Mamma kommer løpende fordi hun har hørt sykebilen. Tegn en pil fra blokka til det store treet ved fotgjengerfeltet.
11. Så følger Mamma jentene til skolen. Tegn en pil fra treet ved siden av fotgjengerfeltet og til skolen.

**Shema e regjistrimit individual për shkallën e 4-të dhe të 5-të
(Individuelt registreringsskjema for 4.-5. trinn)**

Navn:

Trinn:

Pjesët e verifikimit (Delprøver)	Numri i detyrave (Antall oppgaver)	Kufi (Bekymringsgrense), 4. eller 5. trinn	Elevenes skåre
Fjalë për fotografi / (Ord til bilde)	33	14	
Fotografi për fjalë / (Bilde til ord)	33	9 -11	
Përpak (Nære på)	10	Ingen nedre grense for 4. trinn 2	
Rrugë e Elsës për në shkollë (Elses skolevei)	11	3	

**Momentene for vurdering av elevteksten i delprøve 4: Përfundo tregimin
(Fortsettelsesfortellingen)⁵**

Mening	Mengde	Form
Bruk av konteksten som er gitt?	Mange og forskjellige ord?	Bøyningsformer: avanserte eller som forventet?
Forståelig og sammenhengende tekst?	Bruk av sammenligninger og bilder (metaforer)?	Rettskriving, ortografi: avansert eller som forventet?
Fortellerstruktur: forløp, klimaks og avslutning?	Detaljerte beskrivelser?	
Bruk av gitte nøkkelgjenstander (ring, saks, fløyte)?	Noen relativt sammensatte/komplekse setninger?	
Fantasi og kreativitet?		

⁵ Tabellen står også på side 22 etter en utdypning av hva som menes med mening, omfang (mengde) og form.

**Schema e regjistrimit për një grup nxënësish të shkallës së 4 dhe 5
(Registreringsskjema for en elevgruppe, 4.-5. trinn)**

[illegible]

Referanser og litteratur

Referanser (Referim)

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) ligger under Høgskolen i Oslo og Akershus www.hioa.no/nafo

Her ligger også en lenke til Tema morsmål: <http://morsmal.no/index.php/no/>

- som igjen har en lenke til LEXIN: <http://decentius.aksis.uib.no/lexin.html>

Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning (Lesesenteret) ligger under Universitetet i Stavanger www.uis.no

Utdanningsdirektoratet har nettadresse: www.udir.no

Litteratur

Kartlegging av leseferdighet 2.klasse. Læringssenteret 2001.

Kartlegging av leseferdighet 3.klasse. Læringssenteret 1997.

Kartlegging av leseferdighet. Lærerveiledning for 2.klasse. Lærerveiledning for 3.klasse. Idéhefte for 2. og 3. klasse. Læringssenteret 2001.

Bøyesen, L. 1999: En kort oversikt over albansk, arabisk, somali, tyrkisk, urdu og vietnamesisk. I: Hauge, A. M.: *Lærerveiledning småskolen*. Generell del. Norsk som andrespråk for språklige minoriteter. Oslo: Cappelen.

Bøyesen, L. 2001: Tosprogede elever og dysleksi. *Nyt om ordblindhed* nr. 29 december 2001. Artikkel på <http://www.dvo.dk/> under lenken: Hva laver vi og så: Nyhedsbrev.

Bøyesen, L. 2003: *Lesing på to språk. En undersøkelse av tyrkisk-norske grunnskoleelevers lesing det siste året av mellomtrinnet*. HiO rapport 2003 nr 24

Bøyesen, L. 2004. Begynneropplæring i lesing og skriving for minoritetselever. Noa-nett, Cappelen; <http://noa.cappelen.no/>

Bøyesen, L. 2005: Lese- og skriveopplæring når norsk er andrespråk. I: Leik og Læring. Grunnleggjande lese- og skriveopplæring på 1. trinn. Lesesenteret. Universitetet i Stavanger.

Bøyesen, L. 2006a: Flerspråkighet och läs- och skrivsvårigheter. I: Bjar, L. (red.): *Det hänger på språket! Lärande och utveckling i grundskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Bøyesen, L. 2006b: Kartlegging og utredning - sikring eller marginalisering? I: Brock-Utne, B og Bøyesen, L (red.): *Å greie seg i utdanningssystemet i nord og i sør. Innføring i flerkulturell og komparativ pedagogikk samt området utdanning – utvikling*. Bergen: Fagbokforlaget.

Bøyesen, L. 2008b: Lesing og leseproblemer innen forskjellige ortografier. Kartlegging og vurdering av flerspråklige elever. I: *NOA norsk som andrespråk*, Vol 23, nr 1. Oslo: Novus.

Bøyesen, L. 2008c: Systematisk lærersamarbeid om fagopplæring og lese- og skriveopplæring. I: Aamodt, Sigrun og Hauge, An-Magritt: *Familielæring og andre modeller innenfor flerkulturelt pedagogisk arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bøyesen, L 2009: *Mangfold i språk og tekst. Leseopplæring i et flerspråklig perspektiv*. Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning, Universitetet i Stavanger og Utdanningsdirektoratet.

- Bøyesen, L. 2013. Lesing og tekst – samarbeid mellom foreldre og skole. I: Aamodt, S. og Hauge, A.M: Snakk med oss. Samarbeid mellom foreldre, barnehage og skole i et flerkulturelt perspektiv. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ehri, L. 1998: Research on reading to read and spell: A personal-historical perspective. *Scientific studies of reading*, 2 (2), 97-114.
- Elbro, C. 1990: *Differences in Dyslexia*. Copenhagen: Munksgaard.
- Geva, E. og Siegel, L. S. 2000: Orthographic and cognitive factors in the concurrent development of basic reading skills in two languages. I: *Reading and Writing. An interdisciplinary journal*. Vol 12. Dordrecht: Kluwer. s. 1-30.
- Hauge, AM: 2004: *Den felleskulturelle skolen*. Om arbeid i språklig og kulturelt mangfold. Universitetsforlaget.
- Høien, T. 1999: *Theories of Deficits in Dyslexia*. I: Lundberg, I., Tønnesen, F. E. og Austad, I. (red): *Dyslexia: Advances in Theory and Practice*. Neuropsychology and Cognition. Vol 16. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Høien, T. og Lundberg, I. (red) 2000: *Dyslexia: From Theory to Intervention*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Liberman, A. M. 1997: How Theories of Speech Affect Research in Reading and Writing. I: Blachman, B. A. (red): *Foundations of Reading Acquisition and Dyslexia*. Implications for Early Intervention. N. J: Lawrence Erlbaum Ass.
- Oftedal, M. P. 2000: Diagnostisering av ordavkodingsvansker: En prosessanalytisk tilnærmingssmåte. Avhandling fremlagt for dr. philos-graden ved Det psykologiske fakultet, Universitetet i Bergen.
- Perçuku, Rrhahim 1998: Norsk-albansk ordbok. Fjalor Norvegjisht-shqip. Gorenjski Tisk (Slovenia) Sypress forlag
- Snowling, M. og Nation, K. 1997: Language, Phonology and Learning to Read. I: Snowling, M. og Hulme, C. (red): *Dyslexia: Biology, Cognition and Intervention*. London: Whurr.